

Ali sodobna IKT povezuje ali razdvaja ljudi?

**7. posvet
dolenjskih in belokranjskih informatikov**

Prof. dr. Jože Ramovš

Otočec, 27. marec 2014

INFORMACIJE O STANJU IN MOŽNOSTIH

- ❖ Fizikalna, kemijska, biološka, človeška ... stvarnost se dogaja sistemsko po notranjih zakonitostih.
Skrit v srcu stvari, siliš seme v kali,
popke v cvet in zoreče rože v sadove.
(Tagore)
- ❖ Oddajanje, sprejemanje, prenašanje, medsebojna izmenjava in uporaba informacij omogoča obstoj in razvoj celotne stvarnosti – **občevanje** ali komunikacija je princip razvoja vesolja.

KOMUNICIRANJE – OSNOVNI RAZVOJNI VZGIB

1. komplementarne fizikalne in kemijske sile (elektroni in protoni, težnost in vrtenje ...)
2. biološki razvoj = razvoj komuniciranja med celicami
3. Osebni in socialni razvoj ljudi omogoča komuniciranje – **občilnost** = zmožnost za prenašanje doživljanja preko simbolov:
 - a) neposredno: z govorjenjem, z vedenjem, z dejanji;
 - b) posredno: časovno (s preteklostjo) in prostorsko (na daljavo)

Vrh časovno-prostorskega komunikacijskega razvoja je sodobna IKT

***Vsakdanje koristi IKT
so tako znane in jasne,
da ni treba o njih razpravljati,
pač pa jih doživljajsko integrirati***

- 3 koristi, ki sem jih imel že danes od sodobne IKT:
- ko pomislim nanje: *Sem jih vesel, sem zanje hvaležen, me bremenijo in utrujajo ...?* (starši so veseli otroka, vrtičkar pridelka ...)

***Veliko bogastvo lahko brez škode (uspešno)
upravlja le zelo zrel človek
(E. Kocbek)***

***za človekov razvoj sta rizični obe skrajnosti:
bada in obilje; obe potrebujeta zavestno
iskanje smisla in osebno stališče
(logoterapevtsko spoznanje)***

sodobna IKT je eno največjih bogastev –
katero riziko vsebuje?

POVEZUJE ALI RAZDVAJA ČLOVEKA V SAMEM SEBI

1. Raztrgan, skizofren, razvodenel ... človek – odštekan od realnosti = omamljen (pogostejše IKT omame mladih, ljudi v srednjih letih, starih ljudi)
2. Cel, iz enega kosa, pristen, integriran – pot do tega glede IKT:
 - a) dojeti smiselno mesto IKT v okviru celote življenja in sožitja
 - b) človek ni operater (služabnik) IKT, ampak je IKT podaljšek človekovih organov (Marshal McLuhan)
 - c) Kako doživljati IKT? – enako kot naravo in kulturo: hvaležno občudovanje in previdna zaščita

POVEZUJE ALI RAZDVAJA LJUDI V *SKUPINAH* IN *SKUPNOSTIH*

1. Dnevni stisk z ostarelo materjo na 100 km; informacije na spletu; e-poslovanje ...
2. Izgubljanje svobode pri tajnem e-nadzoru: razgaljanje = razvrednotenje človeške osebne – svobodne in odgovorne

Tehnika je premagala vse razdalje,
vendar ni ustvarila nikakršne bližine

(M. Heidegger)

**PRI USTVARJANJU ČLOVEŠKE BLIŽINE SO NUJNE
OSEBNE BESEDE, VEDENJE IN DEJANJA**

POVEZUJE ALI RAZDVAJA GENERACIJE

- Mlada generacija obvlada IKT “od rojstva”
- Od 750.000 prebivalcev SLO starih 50+ jih 540.000 ne zna uporabljati računalnika – 20 % bi se ga želelo naučiti = nad 100.000!

Staranje v Sloveniji: http://www.inst-antonatrstenjaka.si/repository/datoteke/projekti/Staranje_v_Sloveniji_2013_zdrueno_zadnja_verzija.pdf

***“Evropa se danes sooča
z demografskimi spremembami,
ki so po svojem obsegu in teži
brez primere.”***

Uvodni stavek Zelene knjige EU, 2005
O odzivu na demografske spremembe

DEMOGRAFSKO STANJE

(Odziv za demografske spremembe: EU, 2005)

1. Rodnost je veliko prenizka za naravno obnavljanje starajočega se prebivalstva.
2. Mlada generacija se težko vključuje v samostojno zaposlitev in družinsko življenje.
3. Srednja generacija zgodaj odhaja v pokoj.
4. Naglo narašča delež tretje generacije, zlasti najstarejših ljudi, ki potrebujejo veliko oskrbe in nege.

+ 3 SOCIALNO ANTROPOLOŠKA DEJSTVA

5. Mlada, srednja in tretja generacija niso med seboj dovolj povezane, da bi razvijale medgeneracijsko solidarnost.
6. Družina čedalje težje oskrbuje stare onemogle družinske člane.
7. Človek evropske kulture ne doživlja, da je starost enako smiselna in vredna v človeškem življenju, kot sta mladost in srednja leta.

+ NOVO GOSPODARSKO DEJSTVO

8. Ekonomska kriza, meje gospodarske rasti ob uničevanju okolja in razslojevanju ljudi.

DEMOGRAFSKI ODGOVOR: 3 PROGRAMSKA PODROČJA

- 1. Za oskrbo onemoglih:** 3-4 % prebivalstva (na 1.000 prebivalcev 8 v domu za stare, 2-3 pomoč pri oskrbi na domu, *nad 20 jih oskrbujejo sami družinski oskrbovalci*)
- 2. Za aktivno in zdravo staranje:** 20 % prebivalstva (stari nad 60 let)
- 3. Za lepše sožitje in sodelovanje med generacijami –** vse prebivalstvo usposabljanje in vzgoja od vrtca do UNI3

VLOGA IKT PRI VSAKEM PROGRAMSKEM PODROČJU

20. stoletje otroka je prešlo v
21. stoletje starih ljudi.

Kdo nam lahko naredi lepega?

Edino mi sami, v svojem
kraju, s celostnim razvojem!

Najobetavnejši program SZO – *starosti in sožitju* *prijazne občine in mesta*

- pobuda 2005 na 18. svetovnem geront. kongresu
- raziskava v 33 mestih, kaj je starosti prijazno in kaj otežuje
- 2007 vodič za starosti prijazna mesta – 84 priporočil na 8 področjih
- 2009 vodič za starosti prijazno podeželje (Kanada) – 112 pripročil
- Slovenska mreža starosti prijaznih mest in občin (od leta 2010)

MEDGENERACIJSKO SREDIŠČE V STAROSTI IN SOŽITJU PRIJAZNI OBČINI

– informacijsko središče in srce razvoja:

1. krajevnih programov za krepitev medgeneracijske solidarnosti in lepega sožitja med ljudmi – za vse prebivalce
2. krajevnih programov za zdravo in aktivno staranje na osebni, družinski in skupnostni ravni – za okrog 20 % prebivalcev starih nad 60 let
3. mreže sodobnih krajevnih programov za oskrbo in nego bolnih in starostno onemoglih – za 3 do 4 % onemoglih ali bolnih prebivalcev

Inštitut A. Trstenjaka za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje

- Družabništvo dijaka z upokojemcem ob učenju IKT – uspešen model za množično e-opismenjevanje starejših
- IKT pri zdravem staranju (e-zdravstvo), pri oskrbi onemoglih starih ljudi
- Svetovni program *Starosti prijazna mesta in občine* je dober prostor za uresničenje tega povezovanja – v Novem mestu je bila Gospodarska zbornica pobudnica vključitve v to mrežo

*“Evropa se danes sooča
z demografskimi spremembami,
ki so po svojem obsegu in teži
brez primere.”*

Če so demografske spremembe (problem) največje v dosedANJI zgodovini evropske kulture, je tudi **ustvarjalni izziv** po svojem obsegu in pomenu brez primere.

Grška beseda ***to próblema*** ima dva nasprotujoča si pomena: strma skala, ob kateri se ladja razbije, in pomol za rešilni pristanek; branilno orožje in prazen izgovor za predajo. Kitajska beseda baje še jasneje izraža, da je problem križišče poti: v propadanje ali v novo priložnost.

Metoda razvoja in reševanja problemov je informacijska.

MOČ ŽIVLJENJA JE VODILA ČLOVEŠKI RAZVOJ ČEZ VSE KRIZE

- ❖ ekonomska kriza (revščina, lakota) se je menjavala z večjo blaginjo skozi ves razvoj človeka kot se dan in noč; danes so tu tudi ekološka, energetska, prehrambena, demografska in etična kriza
- ❖ kriza povzroča stisko, ki je največji človeški in socialni naboj energije
- ❖ kot vsaka energija je tudi stiska nevtralna: gradi ali uničuje – kakor jo človek usmeri; vedno se vsa “uporabi”

DANES JO MORAMO UPORABITI ZA:

RAZVOJ ČLOVEKOVE OSEBE IN MEDČLOVEŠKEGA SOŽITJA

ODLOČILNO SODOBNO VPRAŠANJE: KREPITEV SOCIALNEGA IN DUHOVNEGA IMUNSKEGA SISTEMA = SOLIDARNOSTI

Sožitje generacij v času demografskega neravnotežja na svetu v 21. st. bo odvisno od solidarnosti, ta pa od kakovosti komuniciranja.

Današnja solidarnost živi od etičnega kapitala tisočletne tradicije.

Etični razvoj človeka je odvisen od njegovega duhovnega razvoja. Duhovni razvoj je preseganje sebe, **je izvirno človeško komuniciranje s svojimi pristnimi potrebami in zmožnostmi, z drugimi ljudmi, z naravo in s tistim, kar sega čez meje človekovega systemskega dometa.**

Komuniciranje je najvišji človeški domet in najnižji možni človeški padeč; je ljubezen, sovraštvo in brezbržnost, sodelovanje ali nasilje in izkoriščanje. Vse je namreč pokvarljivo in če se najboljšo spridi, postane najslabše. Zato je odgovornost za pošteno komunikologijo danes najvišja etična in duhovna možnost človeštva.

Primer iz medgeneracijskega sožitja danes:

Moderna oskrba skuša etični razvoj človeka nadomestiti s pravno institucionalnim in izobraževalnim. V praksi ne deluje zadostno. Negovalne robotke so čudovit dosežek, ob njih pa moramo stari sami in mladi rešiti na sodobni (posttradicionalni) ravni odločilno vprašanje:

Kaj je smisel človekove onemoglosti in s tem **solidarne oskrbe onemoglih**; če onemoglost ni smiselna, tudi oskrba ni (kongresi po I. 2002: *Staranje in duhovnost*)

IKT je največji razvojni izziv
21. stoletja. Povečala bo srečnost
ali nesrečnost vseh ljudi.

Primarna vzgojiteljica
za smiselno uporabo IKT
je informacijska veda sama.